

Kinderen met luisterproblemen

Voor contactgegevens van
de **audiologische centra**
kijk op **www.fenac.nl** of
bel met 030 - 276 99 02.

Colofon

Dit is een uitgave van
Taakgroep Voorlichting FENAC
Postbus 222, 3500 AE Utrecht

Telefoon 030 - 276 99 02

Internet www.fenac.nl

E-mail info@fenac.nl

Tekst: Isabel Timmers, PIM\Tekst & Uitleg

Ontwerpen druk: Drukkerij Badoux, Houten

Uitgave november 2018,
14e druk

Niets uit deze uitgave mag worden
gereproduceerd door middel van boekdruk,
foto-offset, microfilm of welk ander medium
ook, zonder schriftelijke toestemming van
de Federatie van Nederlandse
Audiologische Centra (FENAC).

Vooraf

Inhoudsopgave

Vooraf	3
Problemen met luisteren	5
Wat kan het Audiologisch Centrum doen?	7
Mogelijke behandelingen en ondersteuning	9
Tips voor ouders en verzorgers	10
Tips voor leerkrachten	12
Wegwijzer	14
FENAC voorlichtingsmateriaal	15

Je kind luistert, maar heeft moeite met het verwerken van geluiden en klanken. Herkent u dit bij uw kind? Voor deze luisterproblemen is vaak een oorzaak te vinden, zoals gehoorverlies, ADHD, Autisme Spectrum Stoornis, taalproblemen of een lagere intelligentie.

Maar soms kan er geen duidelijke oorzaak worden gevonden voor luisterproblemen. Dan wordt wel gesproken van problemen met auditieve verwerkingsvaardigheden of auditieve verwerkingsproblemen (AVP). De wetenschap is er (nog) niet uit wat de betekenis van AVP is. De vraag is, of AVP wel een op zichzelf staand probleem is. Met andere woorden: is er bij luisterproblemen misschien meer, of iets anders, aan de hand?

Het Audiologisch Centrum (AC) kan uw kind onderzoeken. Het is belangrijk om zo goed mogelijk te achterhalen waar de problemen vandaan komen, om uw kind de juiste ondersteuning te geven. Zonder die ondersteuning kan de ontwikkeling van uw kind minder goed verlopen.

In deze brochure vindt u informatie en tips die u en uw kind kunnen helpen. De informatie is bedoeld voor ouders, maar ook voor leerkrachten, (sport)trainers, begeleiders, enzovoort. Achterin de brochure vindt u een wegwijzer met een overzicht van websites waar u meer informatie kunt vinden.

Discussie over luisterproblemen en AVP

Er is een discussie over wat auditieve verwerkingsproblemen en luisterproblemen nu precies zijn. Uit onderzoek blijkt dat er ook overlap is tussen luisterproblemen en aandoeningen als AD(H)D, dyslexie, een Taalontwikkelingsstoornis (TOS) of autisme. Kinderen met deze aandoeningen hebben bijvoorbeeld regelmatig last van een vaak voorkomend luisterprobleem als slecht verstaan in rumoer.

Daardoor meent een deel van de experts dat luisterproblemen mogelijk onderdeel kunnen zijn van een andere aandoening. Niet alle AC's stellen na onderzoek de diagnose luisterproblemen of AVP. Dit komt door het verschil in inzicht over wat luisterproblemen precies zijn. Of luisterproblemen ook losstaand kunnen bestaan, daarover verschillen de experts van mening. Er wordt momenteel verder wetenschappelijk onderzoek gedaan om een beter beeld te krijgen van wat luisterproblemen precies zijn.

Problemen met luisteren

De oren vangen geluid op. De hersenen verwerken dit geluid tot een boodschap met betekenis. Het leren verwerken en begrijpen van informatie die via de oren binnen komt, noemen we auditieve ontwikkeling. Deze ontwikkeling begint meteen na de geboorte en loopt door tot in de tienerjaren. Hiervoor zijn vaardigheden nodig. Bijvoorbeeld een goede taalspraakontwikkeling en cognitieve vaardigheden (dingen kunnen leren).

Moelijke luistersituaties

Kinderen met luisterproblemen hebben vooral moeite met verstaan in moeilijke luistersituaties. Bijvoorbeeld als er veel achtergrondgeluid is, zoals in een klaslokaal waar meer kinderen tegelijk geluiden maken, met de stoelen schuiven, fluisteren, enzovoort. Ook als iemand onduidelijk of snel spreekt, moeten deze kinderen veel moeite doen om goed te verwerken wat er wordt gezegd. Misschien lijkt het wel of ze niet goed horen of niet luisteren, terwijl ze zich juist extra inspinnen om te horen en te begrijpen wat er wordt gezegd. In gemakkelijke luistersituaties, zoals een één-op-één gesprek zonder achtergrondlawaai, is deze extra inspanning meestal niet nodig.

Invloed op de ontwikkeling

Een kind dat gesproken informatie niet goed verwerkt, kan te maken krijgen met:

- leerproblemen, vooral op het gebied van lezen, schrijven en spellen
- slechte schoolprestaties ondanks goede leermogelijkheden
- problemen bij het uitvoeren van klassikale opdrachten
- minder goede ontwikkeling van sociale vaardigheden, door niet goed kunnen meedoen in groepssituaties met veel lawaai.

“Ik merk vaak dat Myrthe net iets anders verstaat dan wat ik tegen haar zeg. Ik vroeg haar bijvoorbeeld laatst om haar boeken op te ruimen, maar toen liep ze naar boven en kwam beneden met twee broeken die in de was moesten. Dat misverstaan leidt soms tot grappige misverstanden, maar kan ook echt lastig zijn, zeker als ze bij anderen is.”

Mogelijke kenmerken van luisterproblemen

- Uw kind verstaat gesproken woorden en zinnen regelmatig verkeerd.
- Uw kind heeft meer tijd nodig om uit te vinden wat er wordt gezegd en vraagt daarom vaker om herhaling.
- Uw kind reageert wisselend op geluid: bij veel achtergrondgeluid verstaat het kind slechter dan in een stille ruimte.
- Uw kind kan instructies niet goed opvolgen.
- Uw kind is opvallend moe na een schooldag.
- Uw kind haakt af als er gesproken wordt, het verliest snel de aandacht.
- Bij mondelinge opdrachten scoort uw kind opvallend slechter dan bij schriftelijke opdrachten.
- Tijdens een gesprek in de groep of bij het voorlezen in een groep pikt uw kind weinig of verkeerde informatie op.
- Uw kind heeft meer moeite dan leeftijdgenoten met het verstaan van lange zinnen, snelle of onduidelijke spraak of telefoongesprekken.
- Uw kind heeft problemen met het onthouden en navertellen van een verhaal.

Let op: dit komt ook voor bij kinderen die bijvoorbeeld slechthorend zijn of een taalontwikkelingsstoornis (TOS) hebben. Om duidelijk te krijgen wat er met uw kind aan de hand is en voor een optimale ondersteuning van uw kind, is daarom zorgvuldig onderzoek op een Audiologisch Centrum belangrijk!

Wat kan het Audiologisch Centrum doen?

“De juf van Tim had het idee dat hij niet goed hoorde, omdat Tim vaak niet reageerde tijdens het kringgesprek. Maar uit een gehooronderzoek bleek zijn gehoor prima te zijn. Toch bleef hij in de klas ‘niet goed luisteren’. Dat gaf steeds meer problemen. Hij werd steeds onrustiger in de klas, keek veel om zich heen, liep soms zomaar naar de juf om iets te vragen. We hebben van alles bedacht wat er aan de hand zou kunnen zijn. Aandachtsproblemen? Was het te moeilijk voor hem? Was zijn gehoor misschien toch niet goed? Voor verder onderzoek werden we doorverwezen naar het audiologisch centrum. Daar vonden ze aanwijzingen voor aandachtsproblemen. Daarvoor is Tim doorverwezen voor verder onderzoek. Het was een hele opluchting dat eindelijk duidelijk werd waarom het Tim niet goed lukte om te luisteren in de klas.”

Herkent u meerdere kenmerken van luisterproblemen bij uw kind? Om uw kind zo goed mogelijk te helpen, is het belangrijk te weten wat er met het kind aan de hand is. De huisarts of specialist kan doorverwijzen naar het Audiologisch Centrum (AC). Hier onderzoekt een team van verschillende deskundigen uw kind.

Een audioloog, psycholoog/orthopedagoog, maatschappelijk werker, logopedist en audiologieassistent kunnen deel uitmaken van dit team. De benodigde testen zijn per kind anders. Elk Audiologisch Centrum bepaalt zelf welke onderzoeken nodig zijn voor uw kind.

Hoe kan het onderzoek verlopen?

De eerste stap is altijd een gesprek met de ouders/verzorgers en soms ook met het kind, om een beeld te krijgen van de klachten. Ook vindt een uitgebreid gehooronderzoek plaats. Zo nodig wordt, met uw toestemming, informatie aan school gevraagd. Krijgt uw kind logopedie, dan neemt het team ook contact op met de logopedist. Na dit gesprek wordt bepaald of en welke aanvullende onderzoeken nodig zijn voor een goede diagnose.

Bijvoorbeeld:

- logopedisch onderzoek
- psychologisch onderzoek: dit kan een intelligentietest zijn en soms ook onderzoek naar de aandacht, concentratie of het geheugen van het kind
- vragenlijsten voor ouders en leerkrachten om de luisterproblemen in kaart te brengen per situatie
- onderzoek naar auditieve verwerking of naar spraak verstaan in rumoer.

De onderzoeksgegevens worden met u besproken op het AC. Hebben de luisterproblemen te maken met andere problemen, dan kan verwijzing naar een andere instantie nodig zijn.

Mogelijke behandelingen en ondersteuning

Heeft uw kind luisterproblemen, dan zijn er verschillende mogelijkheden om uw kind te ondersteunen. U krijgt aan de hand van de resultaten van de onderzoeken een individueel advies, bijvoorbeeld voor het verbeteren van de auditieve vaardigheden of het auditief geheugen (zie ook de Wegwijzer achterin).

Ook kan uw kind door het versterken van de algemene taalvaardigheid leren hoe het luisterproblemen kan compenseren. Soms worden de behandelingen aangeboden door een logopedist en soms ook door andere hulpverleners of remedial teachers op school.

Soloapparatuur

Voor sommige kinderen kan het gebruik van soloapparatuur op school uitkomst bieden. Soloapparatuur bestaat uit een zender en een ontvanger. De leerkracht draagt een zender en de leerling met luisterproblemen draagt de ontvanger. Soloapparatuur zorgt ervoor dat de stem van de leerkracht de leerling direct bereikt en hinderlijke geluiden minder duidelijk worden gehoord.

Aanvraag en vergoeding

Of uw kind in aanmerking komt voor vergoeding van soloapparatuur door de zorgverzekeraar, hangt af van de scores op verschillende gehoortesten. Sommige zorgverzekeraars verstrekken soloapparatuur in bruikleen, andere verstrekken het in eigendom. De indicatiestelling, de informatieverstrekking, de aanvraag van de apparatuur en introductie verlopen via het Audiologisch Centrum en de zorgverzekeraar.

“Tijdens het onderzoek naar luisterproblemen werd bij Brian vastgesteld dat hij minder goed verstaat als er geluid om hem heen is. Brian kreeg daarom soloapparatuur in de klas. De juf draagt een microfoonje en Brian een ontvanger. Daardoor hoort hij duidelijker wat de leerkracht zegt. Hij heeft minder last van het geluid dat andere kinderen maken in de klas en begrijpt nu vaak in één keer wat de juf zegt. Brian komt ook veel minder moe uit school.”

Tips voor ouders en verzorgers

Met de volgende tips kunt u uw kind helpen om informatie beter op te nemen en zo de communicatie te verbeteren.

- Zorg voor minder achtergrondgeluiden. In stilte kan uw kind beter verstaan en wordt minder snel afgeleid. Zet bijvoorbeeld de radio of tv uit als u een gesprek voert met uw kind.
- Een goede akoestiek is belangrijk voor het verstaan van spraak. Galm kan erg storend zijn. Het aanbrengen van geluiddempend materiaal vermindert hinderlijke bijgeluiden. Zachte vloerbedekking of een kleed op de vloer, viltjes onder de stoelpoten en gordijnen kunnen hierbij helpen.
- Komt er veel lawaai van buiten, zorg dan dat het raam dicht is.
- Zoek rustige momenten om samen te praten.
- Pas het taalgebruik aan uw kind aan: gebruik zo nodig eenvoudiger taal en maak korte zinnen.
- Vraag of kijk of uw kind u begrepen heeft en stuur zo nodig bij.
- Spreek niet te snel, geef niet te veel informatie in één keer en neem voldoende pauzes.
- Meld aan de leerkracht dat uw kind moeite heeft met luisteren en bekijk samen wat er in de klas kan worden aangepast.

Visuele hulp

- Zorg dat uw kind uw gezicht kan zien als u praat. Met gebaren en gezichtsexpressie kunt u ondersteunen wat u zegt. Daarmee stimuleert u ook het kijken van uw kind, dat daardoor de aandacht beter kan vasthouden.
- Zorg dat de aandacht van uw kind op u gericht is als u iets vertelt. Is uw kind iets anders aan het doen, vraag dan eerst de aandacht door hem of haar even aan te tikken of te roepen.
- Het helpt wanneer u de activiteiten in beeld brengt, bijvoorbeeld met pictogrammen, een planbord, een speciale kalender, agenda of wandbord. Hierop schrijft of tekent u bijvoorbeeld de activiteiten van de dag of week.

Tips voor leerkrachten

Heeft u een kind in de klas dat moeite heeft met het verwerken van mondeling aangeboden informatie? Deze tips helpen.

Plaats in de klas

- Geef de leerling een plaats waar hij of zij u goed kan zien en zo min mogelijk last heeft van andere geluiden. Spraakafzien (liplezen) is belangrijk als ondersteuning bij het luisteren. Hiervoor is het belangrijk dat de leerling niet tegen het licht in hoeft te kijken: met tegenlicht is uw gezicht niet goed zichtbaar.

- Bij kringgesprekken is het belangrijk dat ook de gezichten van de medeleerlingen goed zichtbaar zijn.
- Een rustige leerling naast de leerling met luisterproblemen zorgt voor meer rust.
- Zorg voor voldoende rust tijdens het individueel werken en zet de leerling eventueel op een rustige plaats. In een individueel gesprek kan klassikale uitleg verduidelijkt worden.

De ruimte

- Een goede akoestiek is belangrijk voor het verstaan van spraak. Galm kan erg storend zijn. Het aanbrengen van

Tips voor het kind

Als ouders en leerkrachten kunt u het kind ook helpen door de volgende tips te geven (en die regelmatig te herhalen):

- Je mag de tijd nemen om eerst alles op een rijtje te zetten voordat je antwoord geeft.
- Vraag om herhaling als je iemand niet goed gehoord of verstaan hebt.
- Vraag je maatje, klasgenoot of leerkracht om hulp. Daarvoor hoeft je je niet te schamen, het zorgt ervoor dat je elkaar beter begrijpt.

geluiddempend materiaal vermindert hinderlijke bijgeluiden. Viltjes onder de stoelpoten en gordijnen kunnen helpen.

- Zorg dat er zo min mogelijk afleiding door geluid is in de directe omgeving van het kind. Denk bijvoorbeeld aan het straatgeluid door open ramen, airconditioning, computers.

Aanbieden van (nieuwe) les- en leerstof

- Spreek duidelijk en langzaam en verleng de natuurlijke pauzes. Zo krijgt de leerling tijd om de informatie in zich op te nemen en te verwerken.
  - Probeer de instructies kort en eenvoudig te houden.
  - Leer het kind een actieve luisterhouding aan te nemen: rechtop zitten, kijken, vraag stellen. Leg uit hoe dat moet en herinner het kind er ook aan.
  - Bij het voorbereiden en aanbieden van nieuwe lesstof kunt u de leerling meer houvast geven met een korte samenvatting van de vorige lesstof. Een andere mogelijkheid is dat de leerling de nieuwe lesstof van tevoren krijgt aangeboden (pre-teaching).
- Visuele ondersteuning bij mondelinge instructies is altijd belangrijk (spraakafzien, steekwoorden/pictogrammen op het bord of op de tafel van het kind).
  - Controleer regelmatig of de leerling de opdracht heeft begrepen. Dit kan door de leerling te observeren en zo nodig bij te sturen. Of door de opdracht in steekwoorden te herhalen. U kunt ook de leerling vragen de opdracht in eigen woorden te vertellen.
  - Luisteren vraagt meer inspanning en kost dus meer energie. U kunt vermoeidheid van de leerling verminderen door te zorgen voor voldoende afwisseling tussen luister- en doe-activiteiten.
  - Neem CITO- en andere schooltoetsen zo mogelijk individueel af of laat het kind op een goede plek zitten. Check of het kind de opdrachten goed heeft gehoord.

Wegwijzer

Op onderstaande websites vindt u meer informatie:

Voor meer informatie over luisterproblemen:

<http://audiologischcentrum.nl/Stoornissen>

<http://gehoor.logopedie.nl/site/meer/luisterproblemen>

www.logopedie.nl/site/auditieve_verwerkingsproblemen

FENAC is de federatie van Nederlandse Audiologische Centra.

Op www.fenac.nl vindt u voorlichtingsmateriaal en de adressen van alle aangesloten Audiologische Centra in Nederland.

Er bestaan diverse **software programma's en apps voor het trainen van luistervaardigheden**. Het is (nog) niet onomstotelijk bewezen dat dergelijke programma's helpen het luisteren in het dagelijks leven te verbeteren. Soms kan zo'n training ondersteunend werken als deel van de totale behandeling, bijvoorbeeld om de aandacht te verbeteren. Om te bepalen of een training voor uw kind geschikt is, kunt u overleggen met een behandelend professional, zoals de logopedist.

FENAC voorlichtingsmateriaal

Brochures

- Uw baby hoort niet goed, wat nu?
- Taal- en spraakproblemen bij kinderen
- Kinderen en slechthorendheid
- Kinderen met een tijdelijk verminderd gehoor
- Horen met één oor
- Tips voor hoortoestelgebruikers
- Slechthorendheid op het werk
- Het Audiologisch Centrum
- Technische hulpmiddelen voor slechthorenden
- Plots- en laatdoof
- Kinderen met luisterproblemen
- Tinnitus (oorsuizen)
- Slechthorendheid en een verstandelijke beperking

Boek

- Een muis in je oor
Voorleesboekje voor kinderen van 4-10 jaar om zowel bij kinderen als volwassenen meer begrip te kweken voor slechthorendheid.

Dvd

- Sorry, wat zeg je?

Audiogram

- A3
- A4

Hoorwaaijer

- Gebruik van het hoortoestel

Bannerpen

- Balpen met tips voor gesprekken waarbij één van de personen slechthorend is.

Bestelwijze

U kunt bovenstaand materiaal bestellen bij het bureau van de FENAC te Utrecht. Dit kan schriftelijk, per e-mail of via de website www.fenac.nl.

FENC